

Homenaxe nacional ao poeta da Terra

Máis de mil persoas rebordaron o teatro Principal de Compostela mes e meio despois da morte de Uxio Novoneira

→ CARME VIDAL

Continuaba a entrar xente cando xa non quedaba un lugar no interior do teatro Principal. A homenaxe nacional a Uxio Novoneira rebordou o vello coliseu compostelán que na mañá do Sábado 18 de Decembro se encheu de poesía. A memoria próxima do poeta do Caurel fixo vibrar o auditorio diante dos seus versos, diante tamén da súa imaxe rexá de grande recitador.

"A voz dos poetas, como a fala, é a única forma de supervivencia". A sentenza que tanto repetía Uxio Novoneira convertiuse desde o comezo no lema que ia conducir a homenaxe organizada pola Asociación Sócio-Pedagógica Galega, a Asociación de Escritores en Língua Galega e a Asociación Cultural "O Galo". Apenas mes e meio despois do seu pasamento, a homenaxe nacional serviu para congregar a amigos e seguidores da obra do escritor, citados desde o 30 de Outubro, data na que estaba previsto o acto, aprazado polo falecemento de Uxio Novoneira.

Un torrente de fotografías proxeccionadas no cenário comezaron por queantar o ambiente. Ali estaba a serena figura do poeta pero tamén o seu Caurel poetizado. E no meio, imaxes de labregos da serra luguesa, eternos compañeiros do homenaxeado que tamén foron convocados na conmemoración. "A poesía é, incluso inconscientemente, un acto colectivo, o mesmo poeta que cre que está contando a súa estrita individualidade está a falar por boca de todos nós" decía Uxio Novoneira, e foi así que a homenaxe que os amigos lle renderon se convertiu nun acto colectivo, poñendo a poesía en boca de todos e tomando todos a súa poesía como a mellor maneira de rememoralo.

E na memoria estaba presente a última vez que se mostrou como didador. Aconteceu hai apenas uns meses, nas xornadas de Língua e Literatura da ASPG-CIG celebradas en Abril en Compostela. Daquela Uxio subira ao escenario para partillar da montaxe preparada pola ASPG. A pequena Elva agasaláralo cun ramo de flores e só uns meses despois, a mesma nena subía de novo para ofrecerlle a súa compañeira, Elva Rei outro molo florido. A cativa en nada mudara. A fotografía daquel momento proxeccionada na parede mentras Elva recoillía o ramo falaba da proximidade das dúas imaxes, unha cercanía que tamén se notou na emotividade da xornada. As flores ficaron durante todo o acto nunha silla valreira colocada sobre as táboas.

Poetas eran os que presentaban, Antón R. López e Ana Romani que, aos poucos, ían debullando o programa de actos e anunciando

A presenza de Uxio foi constante na homenaxe.

ANDRÉS PANARO

que aquel auditorio estaba cheo de persoas vidas de todo o país e mesmo de fora das nosas fronteiras. E foron eles os que deron paso aos "amigos que canda el fixeron o camiño da poesía". Bernardino Graña, Manuel María, Mª Xosé Queizán, Salvador García Bodaño e Xosé Luís Méndez Ferrín recitaron os seus versos na lembranza do compañeiro finado. "Nós tivemos dalgunha maneira que reinventar a poesía social, xa non era a nosa tradición, eramos poetas sociais obrigados pola situación, pola ditadura, por dicir, por cousas directas. Collenos en plena reacción contra ese tipo de poesía e, sen embargo, entramos a facer poesía social por necesida-

de" dixera Novoneira da súa xeración literaria, daqueles que estiveron unidos non só pola amizade senón pola urxencia de prestar a súa voz para tempos de silencio.

Do mesmo xeito que Uxio disfrutaba desa singular condición que leva a que os seus versos prenderan na memoria colectiva, tamén os seus poemas pasaron a se converter en acidas letras de cancións. A música tivo así unha inusual relevancia na súa homenaxe. As cancións de César Morán, Piloicha e Maite Dono puxéronse á par das gaitas de Susana Seivane e o grupo de Mercedes Pedón, nunha mañá musicada á medida a Uxio Novoneira na que a

banda de Santiago dispuso todos os seus sons para comemorar ao poeta. O que non funcionou foi a vella chisteira dos monicreques de Cachirulo que, mála varios intentos, non deu mudado os gobernantes do país e tampouco foi quen de conseguir un conselleiro que tivese en conta aos poetas e á cultura.

Teatro, música, poesía. Todo o mundo da cultura participou na homenaxe. Mostra estaba na carpeta na que colaboraron por volta de cento corenta artistas e que o presidente da Asociación O Galo, Óscar Refoxo entregou á filla de Uxio, Branca Petra.

Pero a xornada depararía aínda algúns dos momentos de máis tensa emoción. Aconteceu cando Lino Braxe, Flor Maceiras e Miguel Pernas repetiron, como hai uns meses, o espectáculo de imaxe e son criado arredor dos versos de Uxio. Comezaron de novo a recitar, e, de cara ao fin, sonou forte a voz do poeta dicindo a súa *Letanía*. Tal como fixeran en Compostela hai meio ano. Ali estaban de novo os tres e a gravación de fondo deixaba escoitar as súas voces respondendo a aquela próxima maneira de dicir os versos que tiña o poeta. O auditorio estivo de novo "soldado coma unha miragre" coas palabras do poeta da Terra.

la entrado o melodía cando en Compostela —a cidade na que tanto viviu e que tanto quixo—, unha vez rematada a homenaxe nacional, se lle adicaba unha rua no barrio de Conxo. Anunciouse que terá outra en Pontevedra, que Lugo porá o seu nome a un Centro Cultural e que nas Pontes instituirán un premio literario na memoria do poeta. Homenaxes todas que servirán para conmemorar a aquel que se sentía salvado "por estar dentro da lingua e a cultura popular". ♦

García Bodaño, Manuel María, Ferrín, Bernardino e Queizán, poetas e amigos, recitaron na memoria de Novoneira. A. PANARO

Somos nós

PILAR PALLARÉS

Contou-no Seoane nunha emisión de "Galcía emigrante", en 1963, e falou tamén diso nun poema. Saiu na prensa suíza, en *La Tribune de Genève*: Dolores R., unha muller galega, de 27 anos, extraviada na estación de ferrocarril de Cornavin, cun cartaz ao pescozo: "Son analfabeta. Empréstade-me axuda". Ia camiño de Ourense desde unha cidade alemá. "Empréstade-me axuda".

Passou tan pouco tempo e está tan lonxe, neste exercicio cruel da desmemoria. Agora a mesma Dolores R. ou os seus fillos —se é que regresaron— ollan con indiferenza o endurecemento da española "Ley de Extranjería", ou aplaude-no. E se ficaron en Xeneva, en Lausanne, nos arrabaldos frios de Paris, desconfían dos árabes, dos orientais, querían negar-lles o pan que eles comeron.

En tanto acontecia o drama mil veces repetido de todas as Dolores R., "alguns xovens intelectuais e vellos" discutían "sobre as orixes dunha espada ferruxenta, dunha peza de barro ou dunha alfaiá atopadas nalgún lugar dos arredores, e indiferentes ao drama (...) que os rodea". Hoxe eses xovens intelectuais discuten sobre as leis do mercado editorial, saen na tele, e nengun Seoane se alporizará por esoutros cartazes que levan ao pescozo os meniños abandonados na verja de Ceuta, nas teixas que defenden o noso espellismo de felicidade e benestar.

Porén somos nós: os nosos pais roubados e aldraxados, nos cuarenta ou nos cincuenta, nun barco que non os leva a América, porque despois dunhas cantas voltas de disimulo os abandonou finalmente en Cangas; os ríos que se sorprenden da propia voz após semanas de non falar, entre turcos, e alemáns pobres, nunha cadea de montaxe, en Hamburgo; o avó labrego nunha avenida caótica de Nova Iorque.

Historias que se calán, que se contan ás veces nos velorios, nas traseiras dos cativos bares que se chaman "Switzerland" ou "Alabama". A dos emigrantes desembarcados en Bueu ou Cangas contou-na Manuel Ferrol, o fotógrafo, na inauguración dunha exposición súa.

Somos nós, e contra a desmemoria todo regresa agora perante estoutros fotografías: as de Virxilio Vieitez. Rostos de fame e adversidade, os pómulos altos, a boca grande de mastigar soidade e dor. Un povo feito de superviventes aquí, á nosa beira, ocultando no seu presente de medianía que construíron pontes e domearon continentes, eles, míseros e analfabetos. "Toda a terra é dos homes". ♦